

پژوهش‌های دانشگاهی در حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی

■ حامد علیپور حافظی

دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی همدان

از مراکز بدون کتابدار است. اما در سایر موارد تفاوت معنی‌داری میان گروه‌ها مشاهده نمی‌شود. به منظور بهبود وضعیت کتابخانه‌ها پیشنهاداتی برای گروه‌های آموزشی و پرورشی ارائه شده است.

■ علایی، زهرا. بررسی میزان کاربرد منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌های شهرداری اصفهان و ارائه راهکارهایی در جهت بهبود وضعیت موجود. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی حسن کیانی خوزستانی، دانشگاه الزهراء (س)، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، پاییز ۱۳۸۸.

پژوهش حاضر، به بررسی میزان کاربرد منابع موجود در کتابخانه‌های وابسته به سازمان فرهنگی و تفریحی شهرداری اصفهان پرداخته، و تلاش کرده است ضمن سنجش نیاز کاربران به انواع منابع اطلاعاتی موجود، میزان رضایت آنها را نیز از مجموعه کنونی بسنجد. در راستای این امر، به بررسی علل و عوامل عدم استفاده بهینه از منابع اطلاعاتی موجود پرداخته و در ادامه، راه‌حلهایی در جهت افزایش میزان استفاده از منابع موجود پیشنهاد گردیده است. با رویکردی پیمایشی - توصیفی، تعداد ۲۵۰ پرسشنامه به صورت تصادفی در دسترس مراجعان بخش‌های مختلف این کتابخانه‌ها (شامل کتابخانه مرکزی و ۱۴ باب کتابخانه اقماری)، در سطح شهر اصفهان قرار داده شده و پس از جمع‌آوری ۹۸/۴٪ از آنها، نتایج توسط بسته نرم‌افزاری SPSS16 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

نتایج این پژوهش نشان داده است که منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌های وابسته به سازمان فرهنگی و تفریحی شهرداری اصفهان، با نیازهای اطلاعاتی جامعه استفاده‌کننده از آنها همخوانی دارد و در بین انواع منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌های مورد مطالعه، کتاب‌ها بیشترین استفاده را دارا می‌باشند. همچنین، در استفاده از منابع کتابی، کتاب‌های مرتبط با موضوعات سرگرم‌کننده نظیر داستان‌ها و... نسبت به سایر موضوعات بیشتر با استقبال مراجعان مواجه هستند. ضمن آنکه، میزان رضایت کلی

■ عابدی، فریده. بررسی نگرش مدیران و دبیران مراکز پیش‌دانشگاهی دولتی استان مازندران درباره کتابخانه‌های آموزشی (مراکز پیش‌دانشگاهی). پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی منصوره باقری، دانشگاه الزهراء (س)، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، تابستان ۱۳۸۸.

هدف تحقیق بررسی نگرش مدیران و دبیران مراکز پیش‌دانشگاهی استان مازندران درباره کتابخانه‌های آن مراکز است. روش پژوهش، پیمایش توصیفی است. با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته، به نظرخواهی مدیران و دبیران از کتابخانه‌های آن مراکز پرداخته شده است.

جامعه آماری شامل ۵۵ نفر از مدیران و ۲۲۶ نفر از دبیران است. تجزیه و تحلیل در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی انجام گرفت. در بخش آمار توصیفی با استفاده از جدول فراوانی، نسبت به توصیف داده‌ها اقدام شد و در بخش آمار استنباطی با استفاده از آزمون مان - ویتنی، به آزمون فرضیه‌ها اقدام گردید.

نتایج نشان داد که میزان رضایت جامعه آماری در مورد مجموعه‌سازی، خدمات عمومی، ساختمان و تجهیزات کتابخانه و بودجه در حد متوسط است. آنها از همکاری کتابخانه آموزشی با کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی، و همچنین از وسایل دیداری و شنیداری کتابخانه‌ها کمترین رضایت را دارند. همچنین، مدیران رضایت بالاتری نسبت به هماهنگ بودن منابع با اهداف آموزشی، منابع مرتبط با مطالعه آزاد، نظرخواهی از سوی کتابخانه به هنگام سفارش منابع و اجرای برنامه‌های جنبی کتابخانه دارند. در مواردی، بین نگرش دو جنس تفاوت معنی‌دار ملاحظه می‌شود؛ رضایت مردان در مورد وضعیت روشنایی و رضایت زنان در مورد ساعت کار کتابخانه بیشتر است. هر دو گروه از ضعف همکاری کتابخانه آموزشی با کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی ناراضی هستند. این نارضایتی در زنان بیشتر دیده می‌شود. یافته‌ها نشان داد که رضایت افراد در مراکز دارای کتابدار از منابع چاپی و غیرچاپی موجود در کتابخانه و متناسب بودن آن با نیازهای آموزشی، بیشتر

ابزارها و شیوه‌های بازبایی اطلاعات رابطه معناداری وجود دارد، بدین ترتیب فرضیه پژوهش تأیید می‌گردد.

■ حسین، حمیدرضا. آسیب‌شناسی نظام اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی با رویکرد ارتقاء جایگاه اجتماعی دانشگاه از طریق به‌کارگیری رسانه‌ها. پایان‌نامه دکترای رشته مدیریت اقتصاد، به راهنمایی سید وحید عقیلی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، ۱۳۸۸.

نظام‌های اطلاع‌رسانی سازمان‌ها چه در حوزه ستادی و چه عملیاتی، بایستی همواره در راستای تحقق اهداف سازمان و جلب توجه و رضایت ذینفعان، مشتریان یا مخاطبان بیرونی باشد. دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان یک نهاد غیردولتی فعال در عرصه آموزش عالی کشور، طی ربع قرن تلاش و سازندگی توانسته موجبات رونق و شکوفایی این عرصه را فراهم، و بخش عمده‌ای از نیروهای تحصیل کرده مورد نیاز کشور را تأمین کند. لیکن به عقیده بسیاری از آگاهان، تصویر ذهنی دانشگاه آزاد اسلامی در بین افراد جامعه هنوز با کمال مطلوب فاصله بسیار دارد و هرگونه شایعه احتمالی، موجب شکنندگی اعتماد مخاطبان به آن می‌شود. از این رو، و در قالب یک طرح کلی ضروری است ابعاد گوناگون نظام اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی مورد بررسی قرار گرفته، و راه‌های افزایش کارایی و کارآمدی آن مشخص گردد. به این ترتیب، هر یک از ابعاد سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها، ابزارهای اطلاع‌رسانی مورد استفاده، فرآیند تولید محتوا و ارزش‌گذاری محتوای تولید شده، روش‌های اطلاع‌رسانی، و همچنین تأثیر آن در پاسخ‌گویی به نیازهای مخاطبان را می‌توان طی تحقیقات متعدد و متوالی مورد بحث و بررسی قرار داد. بر این اساس، در رساله حاضر ابتدا ابزارهای اطلاع‌رسانی موجود در دانشگاه مورد شناسایی قرار گرفته، و سعی شده است با دسته‌بندی مخاطبان احتمالی دانشگاه، ادامه مسیر طرح فوق هموار گردد.

■ خوشنودی، آزاده. تحلیل پیوندهای وب‌سایت‌های انجمن‌های بین‌المللی شیمی با استفاده از روش وب‌سنجی. پایان‌نامه

جامعه استفاده‌کننده از منابع کتابخانه‌های مورد مطالعه در سطح بالاتر از متوسط قرار دارد، و عدم آشنایی مراجعان با انواع منابع و روش‌های جست‌وجوی آنها در کتابخانه‌های مورد مطالعه، یکی از دلایل عدم استفاده بهینه از منابع است.

■ گودرزی، نصرت. بررسی میزان آشنایی دانشجویان معماری آموزش‌شده فنی حرفه‌ای دخترانه سما تهران با شیوه‌های بازبایی اطلاعات. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی موسی مجیدی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، زمستان ۱۳۸۸.

کتابخانه‌های دانشگاهی به‌عنوان یک نهاد آموزشی در افزایش سطح آگاهی و دانش دانشجویان نقش بسزایی دارند. دانشجویان برای اینکه بتوانند نیازهای اطلاعاتی خود را برآورده سازند، نیازمند شناخت محمل‌های اطلاعاتی و مهارت‌های لازم در زمینه بازبایی اطلاعات هستند. پژوهش حاضر به منظور بررسی میزان آشنایی دانشجویان معماری آموزش‌شده فنی حرفه‌ای دخترانه سما تهران با شیوه‌های بازبایی اطلاعات صورت گرفته است. روش پژوهش، پیمایشی - توصیفی است. اطلاعات مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه از جامعه آماری به‌دست آمده است. بر اساس یافته‌های تحقیق، مهم‌ترین مجاری اطلاعاتی مورد استفاده دانشجویان را اینترنت با ۷۶٪، و کتابخانه آموزش‌شده با ۵۴٪ تشکیل می‌دهد. هدف دانشجویان از کسب اطلاعات، بالا بردن اطلاعات در ارتباط با دروس تحصیلی‌شان است. از میان انواع تجهیزات و منابع موجود در آموزش‌شده، بخش مرجع با فراوانی ۷۲٪، راهنمایی کتابدار با ۶۰٪ و رایانه با ۵۵٪ مورد استفاده قرار می‌گیرند. همچنین، از میان منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه، کتاب‌ها با ۶۶٪، مجلات تخصصی داخلی با ۶۱٪ و مجلات تخصصی خارجی با ۶۰٪ مورد استفاده قرار می‌گیرند. ۶۵٪ دانشجویان نداشتن مهارت در استفاده از کتابخانه، ۵۶٪ فقدان تنوع موضوعی و ۵۰٪ نداشتن دسترسی مستقیم به منابع کتابخانه را مهم‌ترین عوامل عدم دستیابی به اطلاعات می‌دانند. در این پژوهش، بین آشنایی دانشجویان با

کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی فرشته سپهر، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تابستان، ۱۳۸۸.

می‌پردازد. جامعه مورد پژوهش، مدیران و سازمان و تشکیلات اداری کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران هستند. در پژوهش حاضر از روش‌های توصیفی - پیمایشی و مطالعه موردی استفاده شده، و بر اساس یافته‌های پژوهش یک مدل بازاریابی اطلاعات طراحی و ارائه شده است. در بخش پیمایشی پرسشنامه‌ای طراحی و بین ۲۳ مدیر کتابخانه ملی توزیع شد و در نهایت، ۲۱ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آزمون ناپارامتریک خی دو استفاده گردید. یافته‌ها نشان می‌دهد که میزان آشنایی مدیران با مفهوم بازاریابی اطلاعات در کتابخانه ملی در حد زیاد (۵۷/۱٪) است. در زمینه دیدگاه مدیران در خصوص ضرورت بازاریابی اطلاعات در کتابخانه ملی، یافته‌ها نشان می‌دهد اکثر پاسخ دهندگان (۸۵/۷٪)، با ضرورت بازاریابی اطلاعات در کتابخانه ملی موافق هستند. در بخش دیگر، مطابق چک لیست (سیاهه وارسلی) مؤلفه‌های عناصر هفت‌گانه آمیخته بازاریابی اطلاعات در کتابخانه ملی گردآوری، و با توجه به سؤالات، اطلاعات لازم استخراج شد. یافته‌ها نشان می‌دهد از ۱۲۷ مورد مرتبط با عناصر آمیخته بازاریابی، ۱۰۸ مورد یعنی ۸۵٪ موارد در کتابخانه ملی وجود دارد، و این کتابخانه گام‌های اولیه را در اجرای بازاریابی اطلاعات برداشته و تشکیلات اداری مرتبط با این بخش ایجاد شده است. اما علی‌رغم این نکات، یافته‌ها همچنین حاکی از آن است که میان عناصر یاد شده هیچ ترکیب منسجمی به عنوان آمیخته بازاریابی وجود ندارد. نتایج حاصل شده فرضیه پژوهش مبنی بر: «در کتابخانه ملی امکان بازاریابی اطلاعات وجود دارد» را تأیید می‌کند. در پایان، علاوه بر ارائه پیشنهاد کاربردی الگویی، پیشنهادی برای ایجاد و توسعه بازاریابی اطلاعات در کتابخانه ملی طراحی و ارائه گردیده است.

با توجه به رشد و بلوغ ارتباطات در دنیای مجازی، بررسی عملکرد وبسایت‌های انجمن‌های شیمی دنیا، از نقطه نظرهای مختلف ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش به کمک روش تحلیل پیوندها، که یکی از روش‌های وب‌سنجی است، ۱۳۰ وبسایت از انجمن‌های بین‌المللی شیمی مورد مطالعه قرار گرفت. به کمک فرمول وب‌سنجی و با استفاده از راهنمای اینترنتی یاهو، وبسایت‌های انجمن‌های بین‌المللی شیمی از نظر میزان رؤیت در وب (پیوندهای دریافتی)، میزان خودپیوندی، تعداد کل پیوندها، حجم صفحات نمایه‌سازی شده، و همچنین از نظر عامل تأثیرگذار وب بررسی شدند. در ادامه، وبسایت‌هایی که بیشترین مفاهیم و اطلاعات پایه را در زمینه موضوعی مورد نظر پوشش دادند به عنوان وبسایت‌های هسته در پژوهش، شناسایی و معرفی شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد که وبسایت انجمن شیمی آمریکا از نقطه نظر پیوندهای دریافتی و کل پیوندها رتبه نخست یعنی بالاترین میزان رؤیت، و وبسایت انجمن الکتروشیمی ایران دارای پایین‌ترین میزان رؤیت است. همچنین، نتایج حاکی از آن است که وبسایت انجمن سلطنتی شیمی دارای بالاترین میزان خودپیوندی، و وبسایت انجمن بین‌المللی شیمی هتروسایکلک دارای پایین‌ترین میزان خودپیوندی است. به علاوه، نتایج این تحقیق گویای آن است که وبسایت انجمن شیمی کره دارای بالاترین میزان اثرگذاری، و وبسایت بخش زیست - شیمی انجمن شیمی آمریکا دارای پایین‌ترین میزان اثرگذاری از نظر هر دو عامل تأثیرگذار کلی و تجدیدنظر شده است.

■ **حیدری، غلامرضا.** تحلیل مبانی و جایگاه معرفت‌شناختی مفاهیم، اندیشه‌ها و نظریه‌های حوزه علم‌سنجی در عصر حاضر. پایان‌نامه دکتری، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳۸۸.

■ **نصیری، سمیه.** امکان‌سنجی برنامه‌های بازاریابی اطلاعات در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و ارائه مدل پیشنهادی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی اشرف السادات بزرگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تابستان، ۱۳۸۸.

علم‌سنجی یکی از مقوله‌های پژوهشی نسبتاً نوظهور است که امروزه در تمام حوزه‌های علمی و در سطوح ملی و بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته، و از رایج‌ترین روش‌های ارزیابی فعالیت‌های علمی است. ایده علم‌سنجی به مرور زمان شکل گرفته و توسعه

پژوهش حاضر به امکان‌سنجی برنامه‌های بازاریابی اطلاعات در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و ارائه مدل پیشنهادی

یافته است. این اندیشه دستاوردهای زیادی برای افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها، دولت‌ها و به‌طور کلی، در سطح جهان داشته است. در تقابل با این دستاوردها، استفاده از روش‌ها، شاخص‌ها و فنون علم‌سنجی در ارزیابی فعالیت‌های علمی، امروزه با سؤالات و انتقادهای زیادی روبه‌رو شده، به‌طوری که باعث تردید در مبانی و چارچوب نظری آن گردیده است. از این رو، بازنگری و بازسازی نظری و معرفت‌شناختی علم‌سنجی ضروری به‌نظر می‌رسد. این در حالی است که بررسی پیشینه‌ها بیانگر آن است که علم‌سنجی تاکنون با رویکرد معرفت‌شناختی مورد مطالعه قرار نگرفته است. مسئله اینجاست که نوع معرفت در علم‌سنجی، با رویکردهای گذشته معرفت‌شناسی که تا حدودی سنتی و تک بُعدی است پیوند دارد، در حالی که جامعیت بخشیدن به ارزیابی‌های علم‌سنجی در عصر حاضر، مستلزم استفاده از تمام رویکردها، و به‌خصوص رویکردهای نوین معرفت‌شناسی است. این پژوهش با هدف تحلیل تاریخی و معرفت‌شناختی مبانی و خاستگاه‌های مفاهیم، اندیشه‌ها و نظریه‌های حوزه علم‌سنجی و تبیین جایگاه آن در میان دیگر حوزه‌های دانش در عصر حاضر صورت گرفته است. روش پژوهش در این رساله تحلیلی - انتقادی و اکتشافی و مبنی بر گردآوری داده‌ها از طریق متون و منابع کتابخانه‌ای بوده است. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که رابطه تنگاتنگی بین معرفت‌شناسی و علم‌سنجی وجود دارد. علم‌سنجی در واقع برگرفته از رویکردهای پوزیتیویستی و عملگرایانه در معرفت‌شناسی، و به‌خصوص مفهوم «علم علم» است. «علم علم» و توصیف‌های برنال، نالیوموف و پرایس از این مفهوم، جامعه‌شناسی کمی مرتون و فعالیت‌های عملگرایانه گارفیلد، راه را برای مدیریت و سنجش علم باز کرد. تلاش‌های این دانشمندان در آن دوران با دغدغه کنترل، استفاده، و به‌طور کلی مدیریت اطلاعات علمی و دانش مدون و مضبوط همراه بوده است. بررسی عناصر تأثیرگذار در روند پیدایش و گسترش علم‌سنجی هم این موضوع را تأیید می‌کند. از این رو، علم‌سنجی از یک طرف با مطالعات علم که در زمان ظهور علم‌سنجی بیشتر رویکرد کمی و جامعه‌شناختی داشته، و از طرف دیگر با نظریه‌های اطلاعات و ارتباطات که آن هم همان مطالعات علم در قالب فرآیندها و محمل‌های اطلاعاتی است، مرتبط است. این دو در واقع یکی هستند، به این دلیل مبنای نظری علم‌سنجی را با نظریه‌های اطلاعات نیز می‌توان تحلیل، تبیین و بازسازی کرد. پیرو این دو بُعد، علم‌سنجی با دو نوع محدودیت

یعنی کمی بودن و کتاب‌شناختی بودن همراه است، که در عین حال وجوه مشخصه آن نیز به حساب می‌آیند. به‌منظور رهایی از این محدودیت‌ها، پاسخ‌گویی به سؤالات بنیادین و بازسازی نظری علم‌سنجی، باید به معرفت‌شناسی، و به‌خصوص روایت تازه آن در عصر حاضر یعنی مطالعات علم رجوع کرد. زیرا هر چند رویکرد عمده اینگونه مطالعات کمی است، اما نباید کمی صرف باقی بماند، بلکه علم‌سنجی باید مبنی بر اصول متنوع و بنیادین معرفت‌شناسی صورت بگیرد. از این رو، علم‌سنجی باید در پیوند با مطالعات علم بازنگری و بازسازی شود و هرگونه نظریه‌پردازی درباره علم‌سنجی، مستلزم توجه به آن در این چارچوب است. علم‌سنجی چنانچه بخواهد به‌عنوان یک حوزه تخصصی باقی بماند، باید در تبیین‌های مطالعات علم نقش آفرینی کند. چنین مشارکتی تنها در صورتی میسر می‌شود که این حوزه به خودآگاهی برسد و از ریشه‌های روش‌شناختی خود در مطالعات علم استفاده کند. پژوهش حاضر، در این راستا راهکارهایی برای غلبه بر موانع معرفت‌شناختی علم‌سنجی و الگویی برای چگونگی ارتباط کارآمد این حوزه با دیگر حوزه‌های دانش ارائه کرده است.

■ سلک، محسن. تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در دو نشریه «فصل‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی» و «فصل‌نامه کتاب» در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی اشرف السادات بزرگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تابستان، ۱۳۸۸.

در این پژوهش مقالات مندرج در دو نشریه «فصل‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی» و «فصل‌نامه کتاب» در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶، از نظر تعداد مقالات تألیفی و ترجمه شده، جنسیت پدیدآورندگان مقالات، مدرک تحصیلی آنها و توزیع موضوعی مقالات به‌طور کلی، و همچنین تفکیک دوره‌های انتشار و عناوین هر یک از نشریات، مورد بررسی قرار گرفته‌اند. روش پژوهش، تحلیل محتوا و جامعه پژوهش ۲۹۶ عنوان مقاله است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ۲۷۰ عنوان (۹۱/۲٪) از مقالات تألیفی و ۲۶ عنوان (۸/۸٪) ترجمه بوده‌اند. در مجموع، ۲۵۹ نفر (۶۰٪) مرد و ۱۷۰ نفر (۴۰٪) زن به‌عنوان نویسنده یا مترجم در پدیدآوردن مقالات شرکت داشته‌اند. از لحاظ مدرک تحصیلی پدیدآورندگان، بیشترین سهم را نویسندگان دارای مدرک کارشناسی ارشد با تعداد ۱۷۷ نفر (۴۱٪) داشته‌اند. از لحاظ گرایش موضوعی مقالات، در

دوره‌های هفدهم و هجدهم «فصل‌نامه کتاب»، موضوع «کتابخانه و مراکز منابع» (۱۳٪) بیشترین و «ساختمان و تجهیزات کتابخانه» (۰/۶٪) کمترین گرایش موضوعی مقالات را به خود اختصاص داده‌اند. در دوره‌های نهم و دهم «فصل‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی» موضوع «ذخیره و بازیابی رایانه‌ای اطلاعات» (۱۸/۵٪) بیشترین و «ساختمان و تجهیزات کتابخانه» (۰/۵٪) کمترین موضوعات مورد توجه بوده‌اند. موضوع «ذخیره و بازیابی رایانه‌ای اطلاعات» (۱۳/۳٪) بیشترین گرایش موضوعی مقالات دو نشریه را داشته است و پس از آن «کتابخانه‌ها و مراکز منابع» (۱۱/۲٪) و «ارتباطات و فناوری اطلاعات» (۱۰/۸٪) قرار دارند. موضوع «ساختمان و تجهیزات کتابخانه» (۰/۶٪) نیز کمترین گرایش موضوعی مقالات را به خود اختصاص داده است. با استفاده از آزمون کای اسکوئر ($X^2 X^2$) مشخص شد که هر دو نشریه از لحاظ پوشش موضوعی یکسان عمل کرده‌اند.

غیرواقعی دشمنان، غیرقابل درک بودن مفهوم ارائه شده برای گروه سنی مخاطبان، مشکلات داستان‌ها در بخش ساخت و پرداخت و عدم پابندی نویسندگان به توضیح کلمات و اصطلاحات نامفهوم، سلیس و روان نبودن زبان اثر متناسب با توانایی‌های خوانندگان عمده‌ترین مشکلات داستان‌ها از نظر زبان و بیان و شیوه نگارش بودند. تصاویر به کار رفته از چندان کیفیت هنری برخوردار نبوده و قادر به تحریک خلاقیت کودکان نبودند و هیچگونه وحدت رویه‌ای در تصویرگری از چهره پیامبران و امامان وجود نداشت. از نظر وضعیت ظاهری و کیفیت ارائه مشکل خاصی دیده نشد، و آثار در سطح قابل قبولی بودند. بازنگری در ترکیب اعضاء هیئت نظارت و افزودن متخصصان روان‌شناسی، ادبیات، تاریخ، مسائل دینی و علوم کتابداری به اعضاء هیئت نظارت، و اصلاح فرآیند صدور مجوز بر کتاب‌های دینی و استفاده از نظرات کمیته به جای نظرات شخص، تأسیس پژوهشگاه ادبیات کودک و نوجوان، انتشار مجلات تخصصی، صدور مجوز و اعطاء تسهیلات و حمایت‌های مادی و معنوی از ناشران مناطق دوردست، تدوین سیاست‌های مدون در خصوص چگونگی بهره‌مندی افراد و ناشران از حمایت‌های سازمان‌های دولتی و تدوین سیاست‌های مدون در خصوص قیمت آثار تولید شده از سوی ناشران دولتی و خصوصی، پیشنهاداتی است که به مسئولان فرهنگی ارائه شده است. پیشنهاداتی نیز برای رفع مشکلات موجود برای ناشران و پدیدآوران ارائه شده است.

■ محمدی، مهدی. بررسی مفاهیم دینی در کتاب‌های داستانی کودکان و نوجوانان در ایران بین سال‌های ۱۳۸۰ - ۱۳۸۵. استاد راهنما دکتر فریدون آزاده، پایان‌نامه دوره دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، ۱۳۸۹.

■ علوی، سیده فهیمه. تحلیل استنادی مقالات فصل‌نامه تحقیق در علوم و مهندسی نفت سال‌های ۸۰-۸۶. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی نشانه پاکدامن، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تابستان ۱۳۸۸.

به‌منظور بررسی مفاهیم دینی در کتاب‌های داستانی کودکان و نوجوانان در ایران بین سال‌های ۱۳۸۰ - ۱۳۸۵، ۲۹۱ عنوان اثر داستانی مورد ارزیابی قرار گرفتند. ۲۲۴ نفر مرد و ۶۴ نفر زن در نوشتن داستان‌ها نقش داشتند، که (۴۳/۶٪) آنها توسط مصوران زن و (۵۶/۷٪) توسط مصوران مرد تصویرگری شده است و فقط (۲۳٪) دارای ویراستار بودند، و محل نشر آثار در هفت استان محدود شده بود. از نظر سال نشر، سال ۱۳۸۵ با ۸۶ عنوان بیشترین، و ۱۳۸۳ با ۲۵ عنوان کمترین آثار منتشره را به خود اختصاص داده بودند. موضوع سرگذشت‌نامه و فضایل پیامبران در رتبه اول، فضایل امامان و معصومان در رتبه دوم و داستان‌های اخلاقی در رتبه سوم قرار گرفتند. عدم ذکر منابع و مأخذ، نصیحت مستقیم، پیش‌داوری و تعصب نسبت به موضوع، عدم ارائه شماره آیه و سوره و عدم تحریک حس کنجکاوی خواننده، پنج مشکل عمده داستان‌ها در کیفیت محتوا، رساندن نتیجه مورد نظر به خواننده همراه با پند و شعار، ترسیم مبالغه‌آمیز شخصیت‌ها، شخصیت‌پردازی ضعیف و

در این پژوهش، منابع و مأخذ مقالات فصل‌نامه تحقیق در علوم و مهندسی نفت سال‌های ۸۰ - ۸۶ بررسی می‌شود. هدف از این بررسی شناسایی رفتارهای استنادی نویسندگان مقالات با استفاده از روش تحلیل استنادی در قالب شناسایی نوع، زبان و... منابع مورد استفاده و نیز معرفی مجلات هسته است. در این بررسی، در کل ۱۱۵ مقاله در ۱۷ فصل‌نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در بررسی استنادهای به کار رفته از مجموع ۱۱۵۴ استناد، بیشترین میزان استناد با ۴۹۱ مورد، معادل ۴۲/۵٪ کل استنادها مربوط به

از زمان تأسیس آن گذشته باشد، تشکیل می‌دهد. ابزار گردآوری اطلاعات، دو پرسشنامه و یک سیاهه واری بود. پرسشنامه اول برای سنجش الگوی فرهنگ سازمانی مورد استفاده قرار گرفت. این ابزار توسط کامرون و کوئین طراحی شد و بر اساس آن می‌توان ۴ الگوی فرهنگ سازمانی (گروهی، کارآفرین، بازاری، و سلسله‌مراتبی) را شناسایی کرد. پرسشنامه دوم و سیاهه واری، توسط محقق طراحی و جهت بررسی میزان اجرای مدیریت دانش در کتابخانه‌ها مورد استفاده قرار گرفت. پرسشنامه پژوهش به ۲۳ کتابخانه ارسال شد، و در نهایت ۲۸۱ پرسشنامه تکمیل شده توسط کتابداران شاغل، از ۲۱ کتابخانه دریافت و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که ۳ الگوی فرهنگ سازمانی گروهی، سلسله‌مراتبی و بازاری بر کتابخانه‌های مرکزی حاکم است. از دیدگاه کتابداران شاغل در این کتابخانه‌ها، الگوی فرهنگ سازمانی مطلوب الگوی گروهی و کارآفرین است. آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که در این کتابخانه‌ها، بین میزان اجرای مدیریت دانش و الگوهای متفاوت فرهنگ سازمانی تفاوت معناداری وجود ندارد، ولی همبستگی مثبت بین الگوهای فرهنگ سازمانی کارآفرین و گروهی، و میزان اجرای مدیریت دانش وجود دارد. همچنین، نتایج نشان داد که بین سطح تحصیلات و سمت کتابداران و نوع الگوی فرهنگی مورد پذیرش رابطه معناداری وجود دارد، ولی بین جنسیت و سابقه کار و نوع الگوی فرهنگی مورد پذیرش رابطه معناداری مشاهده نمی‌شود. تنها بین کارکنان دارای سابقه بالای ۱۵ سال و کمتر از ۵ سال در الگوی فرهنگ سلسله‌مراتبی، می‌توان تا حدودی تفاوت را مشاهده کرد.

■ کرمی، سارا. بررسی دیدگاه‌های مدیران سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران و کتابخانه‌های فرهنگسراها در زمینه دیجیتالی کردن کتابخانه‌ها. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی نشانه پاکدامن. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تابستان، ۱۳۸۸.

هدف پژوهش حاضر، بررسی دیدگاه‌های مدیران سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران و کتابخانه‌های فرهنگسراها در زمینه دیجیتالی کردن کتابخانه‌ها است. روش پژوهش پیمایشی، نوع توصیفی است و برای گردآوری اطلاعات از پرسش‌نامه استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش، از نرم‌افزار

مجلات است، که از این تعداد ۹۵/۹٪ از استنادات به مجلات لاتین و ۴/۱٪ به مجلات فارسی اختصاص دارد. همچنین، تعداد استناد به کتب با ۴۳۳ مورد، معادل ۳۷/۵٪ کل استنادها در رده دوم قرار دارد که از این تعداد ۹۱/۷٪ به کتب لاتین و ۸/۳٪ به کتب فارسی اختصاص دارد. میزان استناد به گزارشات، استانداردها، پتنت‌ها و کنفرانس‌ها با ۱۴/۷٪ در رده سوم، و میزان استناد به پایان‌نامه‌ها و پروژه‌ها با ۴/۴٪ و منابع الکترونیکی با ۰/۸٪ در رده‌های بعدی قرار دارند. همچنین معلوم شد به‌طور میانگین، میزان استناد به مجلات لاتین در هر مقاله ۴ عنوان (۴/۱) کتب لاتین ۳ عنوان (۳/۴۵)، میزان استفاده از گزارشات، استانداردها و پتنت‌های لاتین حدود ۱ عنوان (۱/۳۳) و میزان استفاده از منابع الکترونیکی، پایان‌نامه‌ها و پروژه‌های لاتین کمتر از ۱ منبع در هر مقاله است. در این بررسی تعداد مجلات هسته ۱۸ عنوان است.

■ عباسی، زهره. تأثیر الگوی فرهنگ سازمانی حاکم در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاهی بر میزان فراهم کردن شرایط لازم برای اجرای مدیریت دانش. پایان‌نامه دکتری رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی مهری پریخ، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۱۳۸۸.

بررسی پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه مدیریت دانش، نشان می‌دهد اصلی‌ترین علت شکست سازمان‌ها در پیاده‌سازی مدیریت دانش، عدم توجه آنها به عوامل اجتماعی و فرهنگی بوده است. امروزه، کتابخانه‌ها به عنوان یک سازمان اجتماعی، با مسائلی مانند کمبود منابع مالی، عدم تخصیص اعتبارات کافی، تغییر شغل‌ها و پست‌های سازمانی، کمبود نیروی متخصص، بازنشستگی کارکنان با تجربه، تنوع مراجعان، تحولات فناوری و... مواجه هستند. مقابله با برخی از این چالش‌ها از طریق اجرای فرآیندهای مدیریت دانش امکان‌پذیر است. در همین راستا، پژوهش حاضر که پژوهشی کاربردی و از نوع پیمایشی است، با هدف شناسایی الگوی فرهنگ سازمانی حاکم در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های جامع وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، و نیز رابطه آن با میزان اجرای مدیریت دانش در این کتابخانه‌ها انجام پذیرفته است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های جامع وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری که حداقل ۲۰ سال

اینترنت، عدم وجود برق دائمی، نداشتن رایانه شخصی، خرابی خطوط مخابراتی و سرعت کم، عدم نیاز به استفاده، عواملی است که غیر کاربران از آن به عنوان دلایل عدم استفاده از اینترنت ذکر کرده‌اند. از نظر کاربران «کمبود تعداد رایانه به نسبت دانشجویان» مهم‌ترین مانع استفاده از اینترنت در دانشگاه کابل است. «عدم دسترسی به اینترنت در همه دانشکده‌ها»، «سرعت کم اتصال به اینترنت»، «عدم دسترسی رایگان به اینترنت در خوابگاه‌های دانشجویی» و «عدم اهمیت دادن مسئولین دانشگاه و دانشکده‌ها به توسعه خدمات اینترنت در دانشگاه کابل» و «خرابی رایانه‌ها» از مشکلات دیگر دانشجویان در استفاده از اینترنت است.

۶۵٪ از کاربران اعتقاد دارند که «آگاهی به دانشجویان درباره مزایای استفاده از اینترنت» باعث می‌شود که آنها بیشتر از اینترنت استفاده کنند. کاهش قیمت دسترسی به اینترنت در کشور «(۴۲٪)»، تشویق و یا اجبار دانشجویان به استفاده از اینترنت توسط اساتید «(۴۶٫۶۰٪)» از جمله عواملی است که بر استفاده بیشتر تأثیر می‌گذارد.

■ **روستا آزاد، لیلا. ارزیابی برون داد علمی استادان و دانشیاران دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران از طریق اندازه‌گیری شاخص هیرش. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی محمدرضا علی بیگ. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، ۱۳۸۸.**

مقدمه: یکی از جدیدترین روش‌های ارزیابی برون داد علمی محققین و مراکز تحقیقاتی، استفاده از شاخص هیرش است. از مهم‌ترین مزایای این شاخص نسبت به دیگر شاخص‌های علم‌سنجی، سنجش همزمان کمیت و کیفیت برون دادهای علمی است. اهداف: در این پژوهش میزان شاخص ذکر شده برای دانشیاران و استادان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران محاسبه و مورد بررسی قرار گرفت.

روش کار و مواد: پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی است. جامعه مورد پژوهش شامل ۱۰۱ نفر استادان و دانشیاران دانشکده پزشکی است. طبق فرمول هیرش، داده‌های اصلی پژوهش شامل تعداد مقالات و تعداد استنادات به هر مقاله است، که از طریق جست‌وجو در نمایه‌نامه‌های استنادی تحت وب، Web Of

اس.پی.اس.اس. استفاده شده است. جامعه آماری ۳۰ کتابخانه است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ۸۰٪ مدیران نگرش مثبت به کتابخانه‌های دیجیتالی دارند. امکان استفاده همزمان از یک مدرک با میانگین رتبه ۳/۴، از بین رفتن فاصله مکانی و زمانی با میانگین رتبه ۳/۳، زیرساخت مخابراتی با میانگین رتبه ۲/۲، از مهم‌ترین مزایای کتابخانه دیجیتالی و کمبود امکانات مالی با میانگین رتبه ۳/۲، فقدان نیروی انسانی با میانگین رتبه ۲/۷، زیرساخت مخابراتی با میانگین رتبه ۲/۲، از مهم‌ترین موانع در ایجاد کتابخانه دیجیتالی است. با وجود این، ایجاد اینگونه کتابخانه‌ها را ضروری می‌دانند.

■ **جعفری، معصومه. بررسی میزان و چگونگی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان دانشگاه کابل و عوامل مؤثر و بازدارنده. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی محمد حسین دینانی، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۱۳۸۸.**

پژوهش حاضر، به بررسی میزان و چگونگی استفاده از اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه کابل و عوامل مؤثر بر استفاده و نیز موانع و مشکلات دسترسی و استفاده از اینترنت به عنوان عوامل بازدارنده می‌پردازد.

جامعه آماری این پژوهش ۳۲۵ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه کابل است. یافته‌ها نشان داد که ۷۲٪ از دانشجویان از اینترنت استفاده می‌کنند. این افراد به میزان ۶۵٪ به منظور جست‌وجوی اطلاعات تخصصی و علمی از طریق موتورهای کاوش، ۵۹٪ یافتن مطالبی که در منابع دیگر یافت نمی‌شوند، و به میزان ۵۸٪ به منظور تکالیف درسی از شبکه استفاده می‌کنند. به‌طور متوسط کاربران ۱۶۲ ساعت را صرف انجام امور، ۱۵۰ ساعت برای انجام امور آموزشی و ۱۲۷ ساعت را برای انجام امور ارتباطی از طریق اینترنت صرف می‌کنند.

نتایج نشان داد که بین میزان استفاده از مهارت‌های اینترنتی دانشجویان و تجربه استفاده از اینترنت، تفاوت معنادار وجود دارد، اما بین میزان استفاده و داشتن رایانه شخصی، نوع سکونت دانشجویان، میزان رضایت و جنسیت، تفاوت معناداری وجود ندارد. عمده‌ترین (۵۰، ۵۰٪) دلیل عدم استفاده از شبکه اینترنت توسط غیر کاربران «عدم دسترسی» است. پس از آن، عدم آشنایی با مهارت‌های

کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی محمد حسین دینانی، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۱۳۸۸.

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی کیفیت و سودمندی استنادها در مقاله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی بر اساس نوع، طبقه و مکان استنادها است. این پژوهش از نوع کاربردی و با روش تحلیل محتوا انجام گرفته است. جامعه آماری برای بررسی نوع و مکان استنادها ۹۱۵ استناد و برای بررسی سطح سودمندی استنادها ۱۰۰۰ استناد مربوط به مقاله‌های پژوهشی تألیفی مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی با درجه علمی - پژوهشی، فصلنامه کتاب، و دفتر کتابداری با درجه علمی - ترویجی، مربوط به سال ۱۳۸۵ است. در اینجا، بررسی مقالات مروری به دلیل تفاوت‌های خاص آنها با مقالات علمی پژوهشی مورد نظر نبودند.

نتایج نشان داد که: (۱) بین الگوی استنادی نویسندگان (استفاده از انواع استناد)، در سه مجله مورد بررسی تفاوت معناداری وجود دارد. (۲) توزیع و پراکندگی استنادها در بخش‌های مختلف سه مجله مورد بررسی، متفاوت است؛ به طوری که در هر سه مجله بیشترین تعداد استنادها ابتدا در بخش مرور نوشتار، و سپس در بخش مقدمه قرار دارد. (۳) سطح سودمندی استنادها در سه مجله مورد بررسی متفاوت است. سطح سودمندی بالا در مجله کتابداری و اطلاع‌رسانی با $4/53\%$ ، بیشترین فراوانی را دارد، در حالی که این سطح سودمندی در فصلنامه کتاب $9/27\%$ و در کتابداری $9/27\%$ است. (۴) الگوی استنادی نویسندگان، مکان و سطح سودمندی استنادها در کل مجله‌های مورد بررسی متفاوت است.

■ حسین زاده، شهلا. بررسی میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو در تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی و علامه طباطبائی در طی سال‌های ۸۶ - ۱۳۸۰. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت و برنامه‌ریزی آموزش عالی، به راهنمایی محمد حسن پرداختچی. دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۱۳۸۸.

هدف از این تحقیق بررسی میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو در تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته مدیریت

Scopus و Google Scholar جمع‌آوری شدند. بدیهی است که از داده‌های بازیابی شده از هر کدام از پایگاه‌ها، شاخص هیرش مجزا محاسبه شد. سپس، با تلفیق داده‌های اصلی به‌دست آمده از این ۳ پایگاه، مقدار دقیق شاخص هیرش محاسبه گردید. برای آنالیز مقایسه‌ای شاخص هیرش به‌دست آمده از هر نمایه‌نامه استنادی، و نیز به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار SPSS استفاده شد.

یافته‌ها: متوسط شاخص هیرش برای کل جامعه مورد بررسی ۲/۷۶ به‌دست آمده، که شاخص هیرش استادان به‌طور کلی بالاتر از دانشیاران است. همچنین، شاخص هیرش استادان و دانشیاران علوم پایه بالاتر از استادان و دانشیاران علوم بالینی است. حدود یک سوم از زنان دارای شاخص هیرش ۲ هستند، هیچکدام از آنان شاخص هیرش بیشتر از ۶ نداشته‌اند و شاخص هیرش بیش از ۱۰، همگی به مردان تعلق دارد. بالاترین شاخص هیرش به‌دست آمده، متعلق به احد جعفری قدس از استادان نفرولوژی (شاخص هیرش برابر با ۱۶) است، و همچنین عبدالعزیز رستگار لاری استاد میکروبیولوژی (شاخص هیرش برابر با ۱۳) در رتبه بعد قرار داشت. ۱۷ نفر از جامعه مورد پژوهش نیز شاخص هیرش صفر کسب کردند.

نتیجه‌گیری: استادان و دانشیاران دانشکده علوم پزشکی از نظر شاخص هیرش کسب شده، با توجه به تعریف شاخص و پژوهش‌های بین‌المللی شاخص هیرش در حوزه پزشکی (علوم بالینی) و زیست/پزشکی (علوم پایه) در سطح بسیار ضعیف، و اکثر آنان حتی تعداد کل مقالات و تعداد کل استناداتشان نیز در سطح پایینی قرار دارند. بدیهی است که همین عوامل، در ادامه باعث پایین بودن شاخص هیرش کسب شده توسط آنان شده است. به نظر می‌رسد شاخص هیرش حتی در زمینه‌های موضوعی مشابه نیز تحت تأثیر مؤلفه‌هایی همانند کشور محل سکونت، امکانات موجود، بوجه تحقیقاتی، تعداد محققان شاغل و زبان است، و علاوه بر الگوی استنادی - انتشاراتی که بر روی تمامی شاخص‌های علمی تأثیرگذار است، قابلیت رؤیت بین‌المللی (میزان دسترس‌پذیری مقالات) بر شاخص هیرش کسب شده مؤثر است.

■ تر دست‌زاده، ملیحه. مطالعه الگو، نوع و سطح سودمندی استنادهای مقاله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی. پایان‌نامه

آموزشی در دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، علامه طباطبایی طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ است. تحقیق کاربردی، و روش پژوهش توصیفی است، و برای جمع‌آوری اطلاعات از چک لیست پیش ساخته استاندارد ایزو ۷۱۴۴ استفاده گردیده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ است. برای تجزیه و تحلیل نتایج حاصله از آمار، فراوانی، درصد، آزمون شفه و فریدمن استفاده شده است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل سوالات تحقیق به شرح زیر است:

۱. بررسی پایان‌نامه‌های دانشگاه‌های مورد مطالعه نشانگر این موضوع است که در اکثر آنها بسیاری از موارد پیش‌بینی شده در استانداردهای ایزو رعایت شده است (۵۳/۳٪).
۲. محاسبات انجام شده نشانگر این مطلب است که در سال ۸۶ میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو بیش از سایر سال‌ها بوده است، و سال ۸۵ بعد از سال ۸۶ وضعیت بهتری از بقیه سال‌ها دارد، و سال‌های دیگر، به ترتیب رعایت استاندارد عبارتند از: سال ۸۳، سال ۸۲، سال ۸۱ و سال ۸۴.
۳. مقوله‌های ۱ و ۴ و ۶ و ۸ که مربوط به استانداردهای فرم فیزیکی، بخش‌های پایان‌نامه، متن پایان‌نامه و اطلاعات روی جلد پایان‌نامه می‌باشند، در اکثر پایان‌نامه‌ها به میزان بسیار بالا استاندارد رعایت شده است. در حوزه‌های دیگر، مانند بخش‌های انتهایی و مقوله ۲۶ (موردی که در پایان‌نامه‌های فارسی باید رعایت شود)، حداقل استانداردها در پایان‌نامه‌ها رعایت شده است. اما در مقوله شماره‌های ای.اس.ان. و آی.س.بی.ان، حق مؤلف، غلط‌نامه، نشانه‌ها و اختصارات، واژه‌نامه و نمایه، هیچکدام از پایان‌نامه‌های مورد بررسی استاندارد را رعایت نکرده‌اند.

■ **فرفقدان، سمیه. بررسی پراکندگی داده‌های کتاب‌شناختی در عناصر پیشینه‌های کتاب‌شناختی «بانک نسخ خطی خانه کتاب» و ارائه الگویی بر اساس مدل «اف.ار.بی.ار» جهت تهیه پیشینه‌های کتاب‌شناختی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی فریبرز خسروی، دانشگاه شهیدبهشتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۱۳۸۸.**

چکیده: پژوهش حاضر در پی دست یافتن به میزان پراکندگی عناصر کتاب‌شناختی پیشینه‌های نسخ خطی در بانک نسخ خطی

خانه کتاب، به عنوان یکی از بهترین نمونه‌های موجود پایگاه‌های کتاب‌شناختی نسخ خطی است، تا بدین وسیله بتواند وضعیت حاکم بر پیشینه‌های کتاب‌شناختی در این حوزه را تبیین کند و از مدل مفهومی «اف.ار.بی.ار» به علت قابلیت‌های آن برای سازماندهی نسخه‌های خطی، به عنوان الگویی برای پاسخگویی به نیازهای موجود در فهرست‌نویسی نسخه‌های خطی استفاده کند. هدف از این مطالعه پاسخگویی به سوالاتی چون «۱. میزان پراکندگی عناصر کتاب‌شناسی در پیشینه‌های کتاب‌شناختی نسخ خطی موجود در پایگاه «بانک نسخ خطی خانه کتاب» چگونه است؟ ۲. ویژگی‌های الگویی مناسب بر اساس مدل «اف.ار.بی.ار» در سازماندهی نسخ خطی چیست؟ و ۳. مشکلات تهیه الگویی بر اساس مدل «اف.ار.بی.ار» چیست؟» است. همچنین، دو فرضیه «۱. بین درج داده‌های کتاب‌شناختی در عناصر مورد بررسی در پیشینه‌های کتاب‌شناختی اختلاف معناداری وجود دارد؛ و ۲. بین انطباق بر قواعد و استانداردهای مد نظر پژوهش در داده‌های درج شده در عناصر مورد بررسی در پیشینه‌های کتاب‌شناختی اختلاف معناداری وجود دارد» مورد مطالعه قرار گرفت.

روش پژوهش مورد استفاده در این تحقیق، روش کمی و جامعه مورد مطالعه «پایگاه بانک نسخ خطی ایران» و رویکرد پژوهش تحلیلی است. در ابتدا، با کمک داده‌های گردآوری شده به توصیف وضعیت موجود پرداخته می‌شود، و ادامه به تحلیل تفاوت‌های معناداری که بین عناصر کتاب‌شناختی وجود دارد، پرداخته شده است.

نتایج حاصل حاکی از تعهد بیشتر فهرست‌نویسان نسخ خطی شاغل در مراکز، در درج پدیدآور اصلی است و در ۹۱/۷ درصد از پیشینه‌ها پدیدآور اصلی ذکر شده، همچنین عناصری چون محل تألیف، شرح پدیدآورندگان و شناسه‌های افزوده، در هیچکدام از پیشینه‌ها وجود نداشته است. عدم رعایت قوانین فهرست‌نویسی در عنصر پدیدآور اصلی بالاترین میزان را در بین دیگر عناصر مورد بررسی با ۹۵/۶ درصد دارد، که این نشان دهنده درصد بالایی از عدم هماهنگی و به‌کارگیری سلیقه شخصی در تدوین و فهرست‌نویسی آثار خطی و تعیین سرشناسه است. در این بین، عنصر زبان با ۲۷ درصد، عدم تطابق با قوانین بهترین و استانداردترین وضعیت را در بین عناصر مورد بررسی در پژوهش حاضر دارد. میزان مشابهت در عنصر زبان بیشتر از بقیه عناصر و برابر با ۹۵/۷۷ درصد است، و پدیدآور کمترین میزان مشابهت و همسانی را با ۵۱/۷۵ درصد

مورد مطالعه پاسخگویی به سوالاتی چون «۱. میزان پراکندگی عناصر کتاب‌شناسی در پیشینه‌های کتاب‌شناختی نسخ خطی موجود در پایگاه «بانک نسخ خطی خانه کتاب» چگونه است؟ ۲. ویژگی‌های الگویی مناسب بر اساس مدل «اف.ار.بی.ار» در سازماندهی نسخ خطی چیست؟ و ۳. مشکلات تهیه الگویی بر اساس مدل «اف.ار.بی.ار» چیست؟» است. همچنین، دو فرضیه «۱. بین درج داده‌های کتاب‌شناختی در عناصر مورد بررسی در پیشینه‌های کتاب‌شناختی اختلاف معناداری وجود دارد؛ و ۲. بین انطباق بر قواعد و استانداردهای مد نظر پژوهش در داده‌های درج شده در عناصر مورد بررسی در پیشینه‌های کتاب‌شناختی اختلاف معناداری وجود دارد» مورد مطالعه قرار گرفت.

روش پژوهش مورد استفاده در این تحقیق، روش کمی و جامعه مورد مطالعه «پایگاه بانک نسخ خطی ایران» و رویکرد پژوهش تحلیلی است. در ابتدا، با کمک داده‌های گردآوری شده به توصیف وضعیت موجود پرداخته می‌شود، و ادامه به تحلیل تفاوت‌های معناداری که بین عناصر کتاب‌شناختی وجود دارد، پرداخته شده است.

نتایج حاصل حاکی از تعهد بیشتر فهرست‌نویسان نسخ خطی شاغل در مراکز، در درج پدیدآور اصلی است و در ۹۱/۷ درصد از پیشینه‌ها پدیدآور اصلی ذکر شده، همچنین عناصری چون محل تألیف، شرح پدیدآورندگان و شناسه‌های افزوده، در هیچکدام از پیشینه‌ها وجود نداشته است. عدم رعایت قوانین فهرست‌نویسی در عنصر پدیدآور اصلی بالاترین میزان را در بین دیگر عناصر مورد بررسی با ۹۵/۶ درصد دارد، که این نشان دهنده درصد بالایی از عدم هماهنگی و به‌کارگیری سلیقه شخصی در تدوین و فهرست‌نویسی آثار خطی و تعیین سرشناسه است. در این بین، عنصر زبان با ۲۷ درصد، عدم تطابق با قوانین بهترین و استانداردترین وضعیت را در بین عناصر مورد بررسی در پژوهش حاضر دارد. میزان مشابهت در عنصر زبان بیشتر از بقیه عناصر و برابر با ۹۵/۷۷ درصد است، و پدیدآور کمترین میزان مشابهت و همسانی را با ۵۱/۷۵ درصد

دارد، و اینطور می‌توان نتیجه گرفت که فهرست‌نویسان با عبارات‌ها و واژگان مختلفی نام نویسنده اثر را در پیشینه‌ها منعکس کرده‌اند، و در نتیجه قدرت بازیابی در فهرست‌ها را به شدت پایین آورده‌اند. فهرست‌نویسان در درج اطلاعات کتاب‌شناختی در عناصر مختلف، به صورت معناداری تفاوت قائل می‌شوند و پدیدآور اصلی بیشتر مورد توجه واقع شده است. همچنین، اختلاف معنادار بین میزان انطباق بر قواعد نشان داده شده، و این به معنای این است که فهرست‌نویسان نسخ خطی تعهد بیشتری را نسبت به رعایت قوانین و استانداردهای فهرست‌نویسی در عناصر «زبان و دوره حیات» از «پدیدآور اصلی و تاریخ تألیف» احساس کرده‌اند.

در پایان، با هدف بهبود وضعیت ارزشیابی پیشنهاد می‌شود سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، از روش‌های ارزشیابی کل به جزء استفاده کند که ارزشیابی کلان کانادا نمونه مناسبی به نظر می‌آید.

دارد، و اینطور می‌توان نتیجه گرفت که فهرست‌نویسان با عبارات‌ها و واژگان مختلفی نام نویسنده اثر را در پیشینه‌ها منعکس کرده‌اند، و در نتیجه قدرت بازیابی در فهرست‌ها را به شدت پایین آورده‌اند. فهرست‌نویسان در درج اطلاعات کتاب‌شناختی در عناصر مختلف، به صورت معناداری تفاوت قائل می‌شوند و پدیدآور اصلی بیشتر مورد توجه واقع شده است. همچنین، اختلاف معنادار بین میزان انطباق بر قواعد نشان داده شده، و این به معنای این است که فهرست‌نویسان نسخ خطی تعهد بیشتری را نسبت به رعایت قوانین و استانداردهای فهرست‌نویسی در عناصر «زبان و دوره حیات» از «پدیدآور اصلی و تاریخ تألیف» احساس کرده‌اند.

■ محب حوری، شمسی. ارزیابی عملکرد سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با استفاده از مدل تعالی سازمانی EFQM. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی زهره میر حسینی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تابستان، ۱۳۸۸.

■ شریف نوبری، مریم. مطالعه پیمایشی تطبیقی شیوه ارزشیابی به کار رفته در معاونت اسناد ملی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران (آرشیو ملی ایران) و کتابخانه و آرشیو کانادا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به راهنمایی سعید رضایی شریف آبادی و رویا برادر، دانشگاه الزهراء (س)، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، پاییز ۱۳۸۸.

پژوهش حاضر، در مورد ارزیابی عملکرد سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران با استفاده از مدل تعالی سازمانی ای.اف.کیو.ام. است. هدف از این پژوهش بررسی سطح مدیریت کیفیت در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران با توجه به معیارها و استانداردهای جهانی ای.اف.کیو.ام. (مدل بنیاد مدیریت کیفیت اروپایی) است. در این پژوهش از روش پیمایش موردی استفاده شده است و با مقایسه نتایج حاصل از ارزیابی و مدل ای.اف.کیو.ام. نتیجه‌گیری شده است. جامعه مورد پژوهش، مدیران ارشد - ۲۴ نفر - و کارکنان سازمان اسناد و کتابخانه ملی هستند، که با استفاده از الگوی نمونه مایکل مارک و جولی جانین (۱۹۸۳) ۳۰۰ نفر از کارکنان سازمان مورد پژوهش قرار گرفته‌اند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسش‌نامه ۵۰ سؤالی مدل ای.اف.کیو.ام. است، که بین مدیران و کارکنان توزیع شد. اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از روش آمار توصیفی و استنباطی مورد تحلیل قرار گرفته و در این رابطه از نرم‌افزار اس.بی.اس.اس. استفاده گردید. نتایج نشان داد که سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران با کسب امتیاز ۶۴۳/۸۷ در مقایسه با امتیاز کل ۱۰۰۰ در سطح برگزیدگان اولیه و برندگان جایزه مقدماتی قرار دارد، و بین امتیازهای کسب شده از معیارها و گروه‌های جامعه آماری تفاوت معنادار وجود دارد.

ارزشیابی فرآیند ارزیابی اسناد، برای تعیین مدت زمان نگهداری آنها است؛ شامل تصمیم‌گیری درباره اینکه ارزش طولانی مدت اسناد، هزینه نگهداری آنها در آرشیو را توجیه می‌کند یا نه؟ ارزشیابی به علت اینکه تعیین می‌کند چه اسنادی را نگهداری و چه اسنادی را امحاء کنیم، اساس مسئولیت‌های آرشیوی است. برای پاسخگویی به چالش‌های مطرح شده به وسیله شیوه‌های سنتی ارزشیابی، تحقیقات بسیاری انجام گرفت و شیوه‌های جدیدی مطرح شد. با توجه به اینکه روش جدول‌بندی و سیاهه اسناد که هم اکنون در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران مورد استفاده است در بسیاری از کشورها مورد تجدیدنظر قرار گرفته، و حتی شیوه جدیدی به جای آن به کار برده شده است. در این پژوهش برای نشان دادن شیوه ارزشیابی که بتواند ضعف‌های این شیوه را مشخص و تا حدودی برطرف سازد، از طریق مطالعه تطبیقی پیمایشی به بررسی شیوه ارزشیابی به کار رفته در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و کتابخانه و آرشیو کانادا می‌پردازد. برای گردآوری داده‌ها از سیاهه و آرسلی محقق ساخته استفاده شده است. این پژوهش پس از توصیف جامعی از چگونگی فرآیند ارزشیابی در سازمان‌های مذکور، به تطبیق آنها می‌پردازد. بر اساس مطالعات به عمل آمده در مورد